

ההמנהגים החדשים

פניני הפרשה

פתגמין קדישין ומרגניתין טבין
שנשמעו מפיק הגה"צ מורינו שליט"א
בשעה של קורת רוח ובשבילי דאורחא

חזו"מ פסח שנת תשס"א לפ"ק

מורינו שליט"א אמר: ביעקב אבינו כתיב (בראשית לב, כה): **וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ** ומובא בחז"ל שהס"מ בעצמו עשה המלחמה עם יעקב אבינו ולא השלוחי הס"מ, ולא דמים עכורים, אלא הס"מ בכבודו ובעצמו, ורצה לעשות מיעקב מרכבה לסט"א יותר מעשיו. ומובא בחז"ל שהעלו אבק עד כסא הכבוד, וראיתי מביאים פנימיות הדבר, שלא ה'יָרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ' גרם ליעקב 'שלא יקרא עוד שמך יעקב אלא ישראל' דהיינו שנעשה 'ראש לישראל', כי לא נעשה ראש בפעם שלא יוכל לו, אלא ע"י כל המעברים וע"י כל תנועה - מכל קושי בכל פרט ופרט בשעת המלחמה - מזה עלה ונתעלה, והיינו **וַיֵּאבֶק - שהעלו אבק עד כסא הכבוד** שמהאבק שנתאבק בכל המעברים, מזה עלה ונתעלה עד כסא הכבוד, ומזה נעשו הכלים לזכות להיות 'ראש לישראל'.

*

מורינו שליט"א הזכיר הזוה"ק: למה תקע **כף ירך יעקב** דווקא. כי הס"מ לא האמין שיעקב אבינו בן אדם, כי יעקב אבינו לחם עמו יותר מכפי כוחות אדם, על כן עשה מעשה אצל הרגלים לראות אם הוא בן אדם, כידוע ששמה יש להבחין אם בן אדם הוא או מלאך.

צפרא דשבתא פרשת דברים תשע"ג לפ"ק

בקידושא רבא אמר מורינו שליט"א: **וַיֵּאמֶר אִם יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהָקְהוּ, וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה**. הדברי חיים ז"ע מביא בשם החוזה מלובלין ז"ע, אשר פירש הפסוק על דרך זה, כי לכל אחד מישראל יש שתי מחנות דקדושה, האחד הוא המוח והלב אשר בהם מעיין בדברי תורה ועבודה בגדולת הבורא וכדו', ומרגיש הרגשות קדושות, והמחנה השני הוא הפה אשר מדבר בו דיבורים קדושים, ועל זה מרמז הפסוק **אִם יָבוֹא עֲשׂוֹ אֶל הַמַּחֲנֶה הָאֶחָת וְהָקְהוּ** היינו שיצליח להכות את המוח והלב, דהיינו שיחליש אצל האדם את המוח והלב להתבונן ולעניין בדברים שבקדושה, אז **וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר** דהיינו הפה, **לְפָלִיטָה** שידבר דיבורים קדושים בפיו ועי"ז יהיה לו לפליטה גדולה. וענין זה הוא יסוד גדול, כי הרבה פעמים האדם אובד את מוחו ולבו, ואי אפשר לו לעסוק בעבודת השי"ת ובלימוד התורה בחיות ובהבנה, ויכול בשביל זה לאבד ח"ו כל שנותיו, והעצה לזה 'וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה', שישתמש בהפה - ללמוד ולהתפלל אף בלי חיות ובלי הבנה, עד שיזכה שיאיר לו הקב"ה אורו, ויתחיל להרגיש ולהבין את אשר הוא לומד ומתפלל ועוסק בעבודתו ית"ש.

ופעם אמר לי רבי שלום נח צ"ל מסלאנים, כי עצה זו של החוזה, **אִם יָבוֹא עֲשׂוֹ נֹצֵיק פֶּאָר אֹנֹזְנֶעַר צִיט"ל** [נחון מאד לזמנים הללו] - בימינו אלה אשר הטומטום הוא גדול כל כך, צריכין הרבה להשתמש עם עצה זו.

צפרא דשבתא פרשת וישב תשע"ד לפ"ק

בקידושא רבא אמר מורינו שליט"א: יש לשון של רביה"ק ב'ליקוטי מוהר"ן' (ח"ב סימן מה): **וְצִרִיךְ לְהִיטֵר עֲקֵשׁן גְּדוֹל בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם**, ואכן הרבה עקשנות צריכין נגד היצר הרע ותחבולותיו, הן כל אחד בגלות הפרטי שלו והן כלל ישראל בכלליות בהגלות הכללית, אשר בכל זמן ותקופה ובכל דור משנה הס"מ תכסיסיו ללכוד את האדם ברשתו, וכמבואר על הפסוק (בראשית לב כה) **וְיִוָּתֵר יַעֲקֹב לְבָדוּ וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ**, ודרשו חז"ל (ילקוט שמעוני וישלח רמז קלב, חולין צא). כמה שיטות האיק נדמה השר של עשו ליעקב אבינו, או כרועה צאן או כלסטים, או כעכו"ם או כתלמיד חכם (חולין צא), אשר כל אלו מרמזין כי הס"מ יש לו הרבה גוונים ובהרבה אופנים מבקש לנצח את האדם, פעם בא דמוות גדול, ופעם מתלבש כתלמיד חכם, פעם באופן זה ופעם באופן אחר, וזה ענין המבואר בחז"ל (סוכה ג): 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר **צוּפֵה רֹשַׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ**', ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו, שנאמר **ה' לֹא יַעֲזֹבֵנו בִּידוֹ וְלֹא יִרְשָׁעֵנוּ בְּהַשְׁפָּטוֹ**', על כן צריך להיות עקשן גדול להילחם נגד היצר"ר בכל תכסיסיו וכוחותיו.

צפרא דשבתא פרשת וישלח תשע"ה לפ"ק

בשבילי דאורחא לאחר שחרית ומוסף אמר מורינו שליט"א: מלחמת הס"מ עם יעקב היה גדול ונורא, ולמעשה מה החזיר יעקב אבינו להס"מ על שבא עם כל כוחותיו להילחם עמו ולצער אותו: זה שלא עשה מה שהיצר רצה - **דַּעַר גֹּרַעֲסֵטֶר דַּעֲרִילָאֲנִי פֶּאָרן יַצַּר הָרַע אִיז אַז מַעַן פֶּאָלְגַט אִים נִישְׁט** [הדבר הכי גדול שעושים נגד היצר"ר הוא מה שאינו מציינת לו].

1 אור תורה שבעל פה

קליפת יון

במדרש (בר"ב ד, א) איתא: שישנם ארבע קליפות המרומזים בפסוק (בראשית א, ב) **וְהָאָרֶץ הִיְתָה - תוהו; ובוהו; וחושך; על פני תהום**, ו'חושך' קאי על קליפת יון שהיא חכמת הפילוסופיה, חכמת האפיקורסות, שהוא זה לעומת זה נגד תורה שבעל פה, והוא הנקרא **"חושך"** נגד **"חכמה דקדושה עילאה"**, כי חכמת הסטרא אחרא מכבה את אורה של תורה שבעל פה.

אנו אומרים (פיטו על הניסים) **"כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך"**, והנה כשמונעים מעם ישראל ללמוד תורה, עדיין אין די בזה להשכיח מהם את התורה, כי ישראל הם עזין שבאומות ולא יכנעו תחת ידם, ובעזותם ימצאו מקומות מסתור וילמדו שם תורה על אפם וחמתם, אך האפיקורסות וחכמת הפילוסופיה בכוחה לכבות אש התורה לגמרי רח"ל.

חיי עולם נטע בתוכינו!

יכול האדם למלא כרסו במסכתות הש"ס על בוריים - אך אם נתפס חלילה באפיקורסות 'הרג' בזה את כל הש"ס! עס איז נישט קיין ש"ס [אין זה ש"ס]! לא זהו תורה! **כי תורה אינו רק כאשר הוא בחדא מחתא עם חלק אלוה ממעל! בהרגש של "חיי עולם"!** ואילו ה"חושך" מכרית ומנתק מ"חיי עולם"! מאבדים על ידה חיי עולם הזה וחיי עולם הבא!

מעט אפיקורסות מביאש הכל

הכתוב אומר בקהלת (י, א): **זְבוּבֵי מוֹת יְבֵאִישׁ יְבִיעַ שְׁמֹן רוֹקַח**, פירושו שכאשר זבובי מות נתפסים בתוך שמן הטוב, אזי זה השמן מעלה אבעבועות ומתקלקל לגמרי, וממשיך הכתוב ואומר **יָקָר מַחְכְּמָה מִכְּבוֹד סְכָלוֹת מַעֲטַי**, ופירש"י: "הרי דבר קל שהפסיד דבר חשוב, כך 'יקר מחכמה ומכבוד הסכלות מעט' וכו', **סכלות זה שהוא דבר מועט יקר ושוקל וכבד יותר מכל החכמה והכבוד שהיה בו, שהרי הכריע את כולם**", וזה קאי על חכמה דסטרא אחרא הנקרא 'סכלות', שמעט האפיקורסות מקלקל ומביאש את השמן הטוב והערב, שהוא תורה שבעל פה.

וזו היתה קליפת יון - הנקראת "חושך". ואנו כהיום נמצאים בקליפת "תהום" שאין לו חקר כמבואר שם במדרש, שהוא כלול מכל הגלויות.

הבה נתבונן, בימים אשר עמד בית במקדש על תילו היו הכהנים עובדים עבודת הקודש בחשק ורצון מופלג, וכאשר מובא גודל מסירות נפשם (ראה יוסיפון פרק לט) שבעת החורבן היה כהן אחד באמצע העבודה, ולא רצה להפסיק בעבודה עד שהרגו אותו תוך כדי העבודה, תיכף ומיד ניגש כהן שני להחליפו והמשיך בעבודה, וכאשר הרגו את השני רץ כהן שני למלא את מקומו, וכאשר הרגו את השלישי בא כהן רביעי, כך היו עובדים את העבודה במסירות נפש עד הסוף ממש, הם לא הבו בשום אופן לעזוב את העבודה.

'אור' מופלא כזה היה אצל הכהנים - זריזים הם, אך היוונים הצליחו במעללם למשוך אחריהם חלק גדול מאוד של כלל ישראל שהתיוונו רח"ל, ה'זבובי מות' של חכמת הסטרא אחרא נתפסה כל כך עד אשר כהנים באמצע עבודתם היו הולכים לשחק 'כדור-רגל', הם הכניסו את קליפתם הטמאה ע"י תרבות יון אפילו אצל הכהנים משרתי ה' באמצע עבודתם! כל כך נחשך האור לפניהם על ידי אפיקורסות!

מלחמת החשמונאים באמונה זכה וטהורה

אמנם החשמונאים ברוב מסירות נפשם הלכו לקנאות 'קנאת הא-ל' למען שמו ית' לבד, למען התורה שבעל פה, למען האמונה הקדושה! והם הלכו לכתחילה באופן מעל הטבעיות, כמובא בספר החשמונאים ובספר יוסיפון (פרק כ) שהיוונים היו 'כחול אשר על שפת הים לרוב'! והם היו מעטים כטיפה מן הים, אולם הם הלכו ברוב עוז מיט א ריינע אמונה אין רבונן של

1. מתוך קונטרס דורשי יחודך י"ב - מאמר 'חדש ימינו'.

לאין ערוך, 'ספרא דצניעותא' המקובל שהוא מיעקב אבינו ע"ה [ורביה"ק בליקו"מ אמר תורה על כל התחלת פרק ממנו (קמא סי' ב; יט; כ; כא; כב)] 'אדרא זוטא'; אדרא רבה; ואח"כ יש 'אדרא דמשכנא'; והמקובלים עד האר"י הקדוש למדו דברי הזוה"ק כפשוטו, וכאשר בא האר"י החי הוא גילה 'גמלים' של גילויים הטמונים וגנוזים בהם אשר נתגלו לו ע"י אליהו הנביא מה שלא היה ידוע כלל עד אז.

ובכן אחר נס חנוכה היה שפע אור של סתרי תורה, נפתחו מעיינות סתרי התורה עד כדי כך - אומר רבי צדוק - שהיה לשכה בבית המקדש שכל מי שנכנס שם ברגיש חידושי תורה אמיתיים בלי גבול.

■ היא התורה המצויה בידינו

והרי זה דבר מופלא שהתורה המצויה עתה בידינו וכל לימודי תורה שבעל פה הוא ממה שלמדו אחר נס חנוכה, כי התחלת תורה שבעל פה היא בסוף תקופת הזוגות כדאיאתא במסכת אבות שהלל ושמיאי הם סוף זוגות, ואז היה הנס של חנוכה, הרי שכל התורה שבעל פה שיש לנו והלימודים מאז והלאה - הכל בא מכוח האור של נס חנוכה שהאיר באור יקרות אתה תורה שבעל פה.

עולם! אונז גייען פאר דיה, דו מוזט זיך אננעמען! עס קען נישט זיין אנדערש! [הם הלכו באמונה זכה ברבוש"ע! אנו נלחמים למענך וכביכול אתה מוכרח להילחם למעננו!]

וכיון שהכירו והכריזו שהם הולכים להילחם לעמנו ית', אזי זכו לנס מופלא כזה שהיא למעלה מהטבע לגמרי איך שזכו להכניע את האויבים!

■ גילוי תורה שבע"פ

וכמו בגשמיות כך גם ברוחניות עלה נתעלה אור תורה שבעל פה, וכפי המובא בדברי הרה"ק רבי צדוק מלובלין זי"ע (פרי צדיק חנוכה, אות ז') על מאחז"ל בפרקי דהיכלות (פרק כז) שאע"פ שלא שרתה שכינה בבית שני, אבל הדרה יקרה וגדולתה של תורה לא ניתנה עד בית שני, מבאר רבי צדוק ואומר "והמכוון על זמן החשמונאים שהיה התחלת הארת תורה שבעל פה", שאחר נס חנוכה נתגלו סתרי תורה מה שלא נתגלה לפני זה.

כי זאת עלינו לדעת שהתורה שבעל פה הוא באופן שחכמי הדור מגלים ומוסרים בכל דור 'בעל פה' את הפנימיות והנסתר 'שבכתב', וכמו שרואים בחוש, כאשר בזוה"ק מובאים ד' ברייתות ומבואר בהם הרבה סתרי תורה

פניני המכתבים

מכתבי הגה"צ מוריניו שליט"א לאור הזמן והפרשה

יב"ה יום ב' לסדר וישלח יעקב, ט' כסלו תשל"א פעה"ק ירושלם ת"ו בב"א

התחלתי את מכתבי בהעצה הנפלאה של רבינו הק' של "ונפשי כעפר לכל תהיה". וכן רואים שיעקב אבינו ע"ה עבד את לבן בכל הכוחות, כמובא בפסוק "וְאֵתְנָה יְדַעְתָּן כִּי בְכָל כַּחַי עֲבַדְתִּי אֶת אַבְיָכוֹ, וְאֵבִיכֶן הַתֵּל בִּי" (בראשית לא, ו-ז), היינו שלבן התלוצץ עליו, והוא עבד למענו באמונה ובאמת ובתמימות, ודייקא על ידי זה הוציא ממנו את כל חלקי הקדושה שנפלו בתוך עומק הטומאה של לבן, שהיה אחד משרשי הטומאה שבעולם, כי "לבן ביקש לעקור את הכל", כמובא בהגדה של פסח, שבפשטות היה גרוע מפרעה.

ומובא בשער הגלגולים (הקדמה לו), ששתי הנשמות הללו של רחל ולאה היו נשמות קדושות משורש נורא מאד, והם נפלו לתוך הטומאה בעת שאכל אדם הראשון מעץ הדעת. והוצרך יעקב אבינו עליו השלום בעצמו לירד לחרן, ולהיות בבית לבן להוציא משם האורות העליונות הללו, לבנות ולייסד מהן את בית ישראל, את "כִּי חֶלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחְלָתוֹ" (דברים לב, ט).

והנה עפ"ז יש כאן דבר והיפוכו, כי לכאורה נראה שלבן רימה את יעקב... ולא כן הוא, כי יעקב הוציא משם את כל חלקי הקדושה ויצא משם ברכוש רב מאד, וכמובא במדרש (בראשית ל') שהביא עמו שישים רבוא כלבים כדי לשמור את העדרים (ועל פי הסבא י"ל שזה סוד השישים רבוא נפשות בית ישראל). וכל זה ע"י סבר והמתנה, בבחי' 'ונפשי כעפר לכל תהיה'.

ויש מדרש (ב"ר פ' ע"ט ב') על הפסוק "רַבַּת צָרְרוּנִי מִנְעוּרֵי יִאמֶר נָא יִשְׂרָאֵל, רַבַּת צָרְרוּנִי מִנְעוּרֵי גַם לֹא יָכֹלֹ לִי" (תהלים קכ"א א' - ב') - שזה עולה על ישראל סבא

1. ספר אוסף מכתבים מתוך מכתב קס"ו.

ניצוץ אחד

ניצוץ קודש ממאמרי ומכתבי הגה"צ מוריניו שליט"א

עבודת הודאה ושירה הם סודות והשגות גבוהים, אבל בהתחלתה היא ליהודות ולשיר על דברים פשוטים וגשמיים!

כי נשא אשה לאחר עברו את שנת העשרים, ואין לך דבר המזכך ושוטף את הזוהמא והקליפות כמו אמירת תהלים. אולם כפי הנראה היו לו עוד טעמים בדבר. ואכן היה רבי יוסף חיים איש מוצלח מאד, ובכל אשר פנה השכיל והצלח. כל דבריו קלעו למטרה, וכל פעולותיו הצליחו תמיד, מאותה הסיבה שכל מהלכיו היו רוויים בתפילה להשי"ת, אשר רצון יראוי יעשה, ונענה מהרה מן השמים. נמצא שלא הפסיד כלום מהזמן שהקדיש לאמירת התהלים...

שח יהודי פשוט שמקום עבודתו הוא בעיר 'מודיעין', שם הוא יושב רוב שעות היום ומצפה לאנשים להשיב להם כל שאלותיהם. הלה סיפר שבין גברא לגברא הוא אומר פרקי תהלים. וכך הוא מסיים כל יום את כל ספר תהלים, ולפעמים פעמיים את כל ספר תהלים. ועל ידי זה מנצל כל דקה למען הנצחיות, ולמען תיקונו לעד ולנצח נצחים.

■ עת לכל חפץ

ידוע כי הגה"צ מרא דארעא דירשאל רבי יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל היה מסיים מידי יום ביומו את כל ספר התהלים, והיה הדבר לפלא, מנין נטל זמן לכך, שכידוע היה אחד ממנהיגי וקברניטי הדור הקודם בתקופות הקשות והגורליות לשה פזורה ישראל, ועל שכמו הטולד תפקידים רבים וקשים. לחם את מלחמת ה', וגדר הפרצות בירושלים. כל השאלות ובעיות הכלל והפרט הובאו אליו. יושב על מדין לפסוק בשאלות החמורות שבתורה הזקוקים לעיון ממושך ואחריות כבדה. מנהיג ה'כוללים' מכאן ומנהיג ה'חברה קדישא' מכאן, היה יושב ועוסק בתורה לעצמו, ומוסר שיעורים בפני רבים, ועם כל זה הצליח לסיים את כל ספר התהלים מידי יום ביומו! ואמנם לשאלת דודי הרב משה בלויא ז"ל לסיבת הנהגה זו, השיב,